

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟΥ

Γεωργίου Κ. Σχοινοχωρίτη

Εφέτη Αθηνών

I. Γενικό μέρος

Η επαναφορά του τεκμηρίου της αρμοδιότητας στο Μονομελές Πρωτοδικείο

Με τη διάταξη του άρθρου 740 § 1 εδ. α' ΚΠολΔ υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του μονομελούς πρωτοδικείου από την 1-1-2016¹, με αντιστροφή του εισαχθέντος δια του ν. 4055/2012 τεκμηρίου αρμοδιότητας υπέρ του Ειρηνοδικείου, οι καθοριζόμενες από τις ρυθμίσεις των άρθρων 739 επ. του ίδιου κώδικα υποθέσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας, η θέση προσώπου σε ακούσια νοσηλεία², η ανακοπή των άρθρων 787 ΚΠολΔ και 82 ΑΚ κατά της διαταγής του Ειρηνοδίκη ως προς την εγγραφή σωματείου ή τροποποίησης του καταστατικού αυτού στο οικείο βιβλίο και η ανακοπή του άρθρου 82 ΑΚ κατά της αντίστοιχης διάταξης του Ειρηνοδίκη που απορρίπτει την αίτηση εγγραφής σωματείου. Από το προειρημένο τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ του Μονομελούς Πρωτοδικείου εξαιρούνται, σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθρου 740 § 1 εδ. β' ΚΠολΔ, αφενός οι ιδιαίτερα σημαντικές υποθέσεις που αφορούν την υιοθεσία³ και την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή⁴, δηλαδή τη χορήγηση άδειας για τη μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση⁵ και την παρένθετη μητρότητα⁶, οι οποίες εμπίπτουν στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του παρέχοντος ως προς αυτές εχέγγυα ορθότερης κρίσης Πολυμελούς Πρωτοδικείου, και αφετέρου οι ρητώς υπαγόμενες εκ του νόμου στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου απλούστερες κατά κανόνα υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας και δη αυτές των διατάξεων των άρθρων 782 επ., 787, 797, 798, 807, 808, 826, 831, 838 και 841, 843, 851

¹ βλ. την τέταρτη παράγραφο του άρθρου ένατου του ν. 4335/2015

² άρθ. 95, 96 ν. 2071/1992 και 1687 ΑΚ

³ άρθ. 1542 επ. ΑΚ, 800 ΚΠολΔ και 121 ΕισΝΑΚ

⁴ άρθ. 799 ΚΠολΔ και 121 ΕισΝΑΚ

⁵ άρθ. 1457 ΑΚ

⁶ άρθ. 1458 ΑΚ

§ 2 ΚΠολΔ και 3 ν. 3869/2010 περί της ρύθμισης των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων.

Διατηρείται έτσι η αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου για ορισμένες σημαντικές υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, όπως είναι οι κληρονομικές, αφού το Ειρηνοδικείο εξακολουθεί κατ' άρθρο 810 ΚΠολΔ να αποτελεί το δικαστήριο της κληρονομιάς. Λόγω δε της ιδιότητός του αυτής ως δικαστηρίου της κληρονομιάς, υπάγεται σ' αυτό, εκτός των άλλων, και η κατ' άρθρο 1848 ΑΚ αποποίηση της κληρονομιάς, καθώς και η κατ' άρθρο 1902 ΑΚ αποδοχή της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής. Σε αντιστάθμισμα διευρύνονται οι λόγοι αναίρεσης του άρθρου 560 ΚΠολΔ (προστίθενται αριθμοί 5 και 6), με συνέπεια να διευρύνεται ο ακυρωτικός έλεγχος του Αρείου Πάγου σε αποφάσεις προερχόμενες από το Ειρηνοδικείο. Το Ειρηνοδικείο (ακριβέστερα ο Ειρηνοδίκης) επίσης είναι το αρμόδιο στην ημεδαπή δικαστήριο για την έκδοση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου, που προβλέπεται στα άρθρα 64 σε συνδ. με 4 και 5 του ΚανΕΕ 650/2012, όπως θα εκτεθεί κατωτέρω.

II.Ειδικό μέρος. Οι κληρονομικές υποθέσεις του Ειρηνοδικείου

1. Η γνησιότητα της ιδιόγραφης διαθήκης ως προϋπόθεση για την κήρυξη αυτής κυρίας.

Η κήρυξη της δημοσιευθείσας ιδιόγραφης διαθήκης⁷ ως κυρίας με πράξη του κατά τόπο αρμόδιου Ειρηνοδίκη⁸ προϋποθέτει ότι έχει πιθανολογηθεί η γνησιότητα της γραφής και της υπογραφής του διαθέτη⁹. Ο Ειρηνοδίκης, ενώπιον του οποίου προσκομίσθηκε η διαθήκη προς δημοσίευση, ενεργεί αυτεπάγγελτα και κατά τον παρακάτω τρόπο: Αν πρόκειται για μυστική, ερευνά αρχικά, πριν δηλαδή την αποσφράγιση και μπροστά στο Συμβολαιογράφο αν είναι παρών, το αλύμαντο (άθικτο) των σφραγίδων, προς τούτο δε έχει τη δυνατότητα να εξετάσει και μάρτυρες. Στη διαδικασία αυτή δικαιούται να παραστεί και ασκήσει τα δικαιώματά του και καθένας που έχει έννομο συμφέρον. Καλούνται επίσης και εξετάζονται οι μάρτυρες που είχαν συμπράξει κατά την κατάρτισή της ή κατά τη διενέργεια της πραγματογνωμοσύνης. Η παράβαση όμως των διατάξεων τούτων δεν επιφέρει ακυρότητα της διαθήκης. Αν πρόκειται για ιδιόγραφη, εξετάζονται ακόμα και βεβαιώνονται και τα εξωτερικά ελαττώματα της

⁷ άρθρ. 1721 επ., 1771 επ. ΑΚ και 808 §§ 1, 2 ΚΠολΔ

⁸ άρθρ. 807 § 1, 808 § 3 εδ. α, β και 810 ΚΠολΔ

⁹ άρθρ. 1776 εδ. α' ΑΚ και 808 § 3 εδ. α ΚΠολΔ

διαθήκης, αν δηλαδή έχει διαγραφές, παρεγγραφές και ξέσματα ¹⁰. Η βεβαίωση αυτή έχει πρακτική σημασία για τη δημοσίευση ειδικά της μυστικής και της ιδιόγραφης διαθήκης, για το λόγο ότι τα ελαττώματα αυτά μπορούν να οδηγήσουν σε μερική ή ολική ακυρότητά της ¹¹. Ωστόσο, τα πρακτικά του δικαστηρίου δεν αποτελούν, στην προκειμένη περίπτωση, το αποκλειστικό αποδεικτικό μέσο απόδειξης των ελαττωμάτων, διότι αυτά μπορούν να αποδειχθούν και με άλλα μέσα, βάσει του πρωτοτύπου ή και του αντιγράφου της διαθήκης. Ο Ειρηνοδίκης, τότε μόνο δικαιούται να αρνηθεί τη δημοσίευση, αν το έγγραφο που προσκομίσθηκε δεν έχει τα τυπικά στοιχεία της διάταξης τελευταίας βούλησης, όταν δηλαδή σαν διαθήκη είναι ανυπόστατη. Η έρευνά του όμως στηρίζεται στην τυπική μόνο πλευρά του θέματος, στο ανυπόστατο δηλαδή του εγγράφου ως διαθήκης και δεν επεκτείνεται και στο αν αυτή είναι ισχυρή ή όχι ή αν ανακλήθηκε.

Όταν μέσω ιδιόγραφης διαθήκης ορίζεται αποκλειστικά κληρονόμος πρόσωπο, το οποίο δεν είναι σύζυγος του διαθέτη ή δεν έχει με το διαθέτη συγγενική σχέση τουλάχιστον τετάρτου βαθμού, διατάσσεται υποχρεωτικά γραφολογική πραγματογνωμοσύνη, προκειμένου να αποδειχθεί η γνησιότητα της γραφής και της υπογραφής του διαθέτη ¹², ενώ καλείται το Δημόσιο να παραστεί στη σχετική συνεδρίαση εξήντα τουλάχιστον ημέρες πριν απ' αυτή ¹³. Η ρύθμιση αυτή, η οποία αντικαθιστά την καταργούμενη πρώτη παράγραφο του άρθρου 77 ν. 4182/2013 αναδρομικά από την έναρξη ισχύος του τελευταίου ¹⁴, έχει ενόψει των συνεπειών της κήρυξης ιδιόγραφης διαθήκης κυρίας ¹⁵, ως ratio την καταπολέμηση του φαινομένου των πλαστών διαθηκών και τη διαφύλαξη του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου ως εξ αδιαθέτου κληρονόμου στην έκτη τάξη ^{16 17}. Ουσιαστικά μεταφέρεται στο άρθρο αυτό η διάταξη του άρθρου 77 παρ.1 εδ.β του ν.4182/2013.

2. Το εθνικό κληρονομητήριο

Το πιστοποιητικό για το κληρονομικό δικαίωμα του έχοντος έννομο προς τούτο συμφέρον(κληρονομητήριο) εκδίδεται από τον Ειρηνοδίκη, και όχι από Δικαστήριο¹⁸. Το περιεχόμενο και οι προϋποθέσεις του κληρονομητηρίου δεν τροποποιούνται.

¹⁰ άρθρα 1721 παρ 4, 1771^α Α Κ, 808 παρ 1 ΚΠολΔ

¹¹ συνδ. άρθρων 1740 παρ.2, 1721 παρ. 4 ΑΚ

¹² άρθρα 808 § 3 εδ. γ', 759, 591 § 4, 741, 254 και 368 επ. ΚΠολΔ

¹³ άρθ. 808 § 3 εδ. δ' ΚΠολΔ

¹⁴ βλ. την ένατη παράγραφο του ένατου άρθρου του ν. 4335/2015

¹⁵ άρθ. 1777 ΑΚ

¹⁶ αρθ. 1824 ΑΚ

¹⁷ Βλ. την αιτιολογική έκθεση του ν.4335/2015 (σ.20-21)

¹⁸ άρθρ. 5 & 17 §§ 23-26 Ν. 4055/2012 – άρθρ. 1956, 1958-1961 ΑΚ και 819, 820, 823, 826 ΚΠολΔ

Εισηχθη όμως με το ν. 4055/2012 κάτι νέο. Η αίτηση για έκδοση κληρονομητηρίου αναρτάται για 10 ημέρες σε ειδικό χώρο στο Ειρηνοδικείο, προφανώς προς γνώση όποιων ενδιαφερομένων τρίτων¹⁹. Επιπλέον προβλέπεται ότι εντός αυτής της προθεσμίας μπορεί να ασκηθεί παρέμβαση τρίτου, για την οποία ο Ειρηνοδίκης προσδιορίζει δικάσιμο, προφανώς από όποιον έχει αντιρρήσεις επί της αιτήσεως, αφού κληρονομητήριο ακόμη δεν υφίσταται. Η διάταξη δεν το ορίζει ρητά αλλά μάλλον προκύπτει ότι το κληρονομητήριο εκδίδεται μετά την άπρακτη παρέλευση του δεκαημέρου, κατά τη λογική παραδοχή ότι οι διατάξεις περί της νέας αυτής παρέμβασης, σκοπό φαίνεται να έχουν την προβολή αντιρρήσεων πριν την έκδοση κληρονομητηρίου. Η εκδίκαση της παρεμβάσεως αυτής γίνεται ενώπιον του Δικαστηρίου της κληρονομιάς, αφού ο Ειρηνοδίκης αυτού του Δικαστηρίου την προσδιορίζει ως προς τη δικάσιμο. Η διαδικασία είναι αυτή της εκουσίας δικαιοδοσίας σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 739 και 740 ΚΠολΔ. Επιπλέον καθώς δεν προβλέπονται ειδικά ούτε κατά ποίων προσώπων στρέφεται, ούτε η αναγκαστικότητα σχετικών επιδόσεων της παρέμβασης και αντιστοίχων προθεσμιών αυτών, εφαρμογή επί των τελευταίων θα βρει προφανώς η διάταξη του άρθρου 748 ΚΠολΔ, κατά την οποία ο Ειρηνοδίκης αποφαινεται επί κοινοποιήσεων και προθεσμιών αυτών. Οι διατάξεις πάντως περί της παρέμβασης αυτής φαίνονται μάλλον ελλιπείς καθώς και πάλι υπάρχει έδαφος και πεδίο εφαρμογής προς ερμηνεία, όπως μπορεί να συναχθεί από την έλλειψη ρητών και ειδικών ρυθμίσεων. Η προπεριγραφόμενη παρέμβαση δεν ασκεί καμία επιρροή, ελλείψει ειδικής διάταξης, στο δικαίωμα όποιου έχει έννομο συμφέρον για την άσκηση σχετικής ανακοπής κατ' άρθρο 583 ΚΠολΔ, είτε επί αποδοχής είτε επί απορρίψεως της αίτησης για έκδοση κληρονομητηρίου. Αυτό δε καθώς, αφενός το κληρονομητήριο πλέον εκδίδεται με πράξη του Δικαστή κι αφετέρου η προεκτεθείσα παρέμβαση, όπως και η ανακοπή, στρέφεται κατά του αιτούντος το κληρονομητήριο με τις όποιες κατά περιεχόμενο διαφοροποιήσεις αναφορικά με την προσβαλλομένη διαδικαστική πράξη. Η διάταξη του άρθρου 823 ΚΠολΔ ορίζει ότι οποιαδήποτε αντίρρηση επί κληρονομητηρίου δικάζεται ενώπιον του Δικαστηρίου της κληρονομιάς²⁰ και επομένως κατά την εκουσία δικαιοδοσία σύμφωνα με τις διατάξεις των 739, 740 ΚΠολΔ. Τέλος από τις διατάξεις των άρθρων 1956, 1957, 1961 § 1 ΑΚ, που εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την εισαγωγή του ΚΠολΔ, παράλληλα με τις

---

¹⁹ 819 ΚΠολΔ

²⁰ άρθ.810 ΚΠολΔ

διατάξεις των άρθρων 744, 759, 819, 820 ΚΠολΔ προκύπτει ότι το δικαστήριο της κληρονομιάς, ύστερα από αίτηση του εξ αδιαθέτου κληρονόμου, που πρέπει να περιέχει τα αναφερόμενα στο αρθ. 1957 ΑΚ στοιχεία, παρέχει σε αυτόν κληρονομητήριο, που βεβαιώνει το κληρονομικό του δικαίωμα και επί περισσότερων κληρονόμων και τη μερίδα που του αναλογεί, μόνον εφόσον από αυτεπάγγελτη έρευνα, προς διακρίβωση των γεγονότων που αναφέρονται στην αίτηση και χωρίς να δεσμεύεται από τις περί αποδείξεων κοινές δικονομικές διατάξεις, κρίνει ότι αποδεικνύονται πλήρως τα γεγονότα, που θεμελιώνουν το επικαλούμενο κληρονομικό δικαίωμα.

Κατόπιν υποβολής αιτήσεως παντός έχοντος έννομο συμφέρον (κληρονόμου, καταπιστευματοδόχου, εκτελεστή διαθήκης κλπ.) ή και αυτεπάγγελα²¹ το δικαστήριο προβαίνει σε έρευνα της ακρίβειας του χορηγηθέντος κληρονομητηρίου και στην αφαίρεση ή κήρυξη αυτού ανίσχυρου, αν το κληρονομητήριο είναι ανακριβές, ήτοι ατελές, ή δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια, ως προς κάποια από τις περιέχουσες βεβαιώσεις, χωρίς να εξετάζεται αν η ανακρίβεια οφείλεται σε κακή ερμηνεία του νόμου ή πεπλανημένη εντύπωση του διαθέτη ή σε οποιαδήποτε άλλη αιτία, διότι η ύπαρξη ανακριβούς κληρονομητηρίου, εκτός του ότι πλήττει τα συμφέροντα κληρονόμου, μπορεί να έχει επιβλαβείς έννομες συνέπειες για τις συναλλαγές. Οι έννοιες της ανάκλησης ή τροποποίησης ανακριβούς κληρονομητηρίου κατ' άρθρο 1966 ΑΚ δεν διαφέρουν των εννοιών της αφαίρεσης ή κήρυξης αυτού ανίσχυρου, ενόψει του ότι στην περίπτωση που το χορηγηθέν κληρονομητήριο είναι εν μέρει ανακριβές, τότε η τροποποίηση αυτού δεν γίνεται με την έκδοση πρόσθετου τροποποιητικού ή συμπληρωματικού κληρονομητηρίου, αλλά μόνο με την έκδοση «νέου πλήρους κληρονομητηρίου», που απαιτείται για την ασφάλεια των συναλλαγών, έτσι ώστε, χάριν ασφάλειας των συναλλαγών, το κληρονομητήριο να ενσωματώνεται κάθε φορά σε ενιαία δικαστική απόφαση και να μη διασπάται σε περισσότερες²². Κήρυξη κληρονομητηρίου ως ανίσχυρου, οπότε λαμβάνουν χώρα και οι σχετικές δημοσιεύσεις σε εφημερίδες, διατάσσεται κατ' αρθ. 1965 § 2 ΑΚ και 823 § 2 ΚΠολΔ, μόνο αν η αφαίρεση αυτού, κατ' αρθ. 1965 § 1 ΑΚ δεν είναι αμέσως δυνατή, είναι δυσχερής ή αδύνατη από όποιον λόγο ή όταν προβλέπεται ότι τυχόν προσπάθεια αφαίρεσης θα αποβεί άκαρπη²³. Το

²¹ αρθ. 1965, 1966 ΑΚ

²² Γ. Μπαλή, ο.π. σελ. 262 § 2, Κ. Παπαδοπούλου, Αγωγές κληρονομικού Δικαίου, εκδ. 1995, β τόμος, παρ.88, σελ. 204.

²³ Γ. Μπαλή, ο.π., Κ. Παπαδοπούλου Αγωγές ο.π., σελ. 203

κληρονομητήριο είναι ανακριβές όταν το περιεχόμενό του δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια ή είναι ασαφές και αμφίβολο²⁴ ή αν ο αναφερόμενος σε αυτό κληρονόμος δεν είναι αληθινός ή το κληρονομητήριο εκδόθηκε με βάση την εξ αδιαθέτου διαδοχή, ενώ υπάρχει διαθήκη²⁵ και σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις, που εκφράζουν απόκλιση από την αλήθεια και πραγματική κατάσταση, όπως και κυρίως «αν καταστρατηγήθηκαν διατάξεις τελευταίας βουλήσεως για περιουσία που καταλείπεται υπέρ κοινωφελούς σκοπού». Το δικαστήριο τούτο, ως το δικαστήριο της κληρονομιάς, είναι αρμόδιο να διατάξει, με αίτηση όποιου έχει έννομο συμφέρον ή και αυτεπάγγελα, αν το γνωρίζει, να αφαιρεθεί ή κηρυχθεί ανίσχυρο το κληρονομητήριο. Δεν δημιουργείται κανένα «δεδικασμένο» εκ της ύπαρξης του πιστοποιητικού. Διότι, ακόμη κι η απόφαση περί έκδοσης κληρονομητηρίου, που εκδίδεται κατά την «εκούσια δικαιοδοσία», δεν είναι εξοπλισμένη με δεδικασμένο, που απόκειται πάντα στην «αμφισβητούμενη» δικαιοδοσία, που εμφανίζει εξουσία αυθεντικής (δεσμευτικής) διάγνωσης ιδιωτικών δικαιωμάτων των διαδίκων, κι όχι στην εκούσια²⁶. Το αρμόδιο Δικαστήριο της κληρονομιάς εμποδίζεται να διατάξει την κήρυξη του εκδοθέντος κληρονομητηρίου ανίσχυρου μόνον αν έχει υπάρξει δίκη π.χ σε περί κλήρου αγωγή, που διεξάγεται κατά την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία, οπότε με την τελεσιδικία δημιουργείται δεδικασμένο περί του κληρονομικού δικαιώματος για την κριθείσα έννομη σχέση.

3. Το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο

Στις 27-7-2012 δημοσιεύθηκε στην επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁷ ο Κανονισμός (ΕΕ) 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4^{ης} Ιουλίου 2012²⁸ σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημοσίων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση του

²⁴ ΑΠ 184/1965 ΝοΒ 13. 1072, ΑΠ 108/1965 ΝοΒ 13. 940, ΑΠ 430/1964 ΕΕΝ 31. 845, Γ. Μπαλή, ο.π § 261, Ν. Παπαντωνίου ΚληρΔ § 32ε, Παπαδοπούλου ο.π, σελ. 199.

²⁵ ΑΠ 109/1964 ΝοΒ 12. 537, Κ. Παπαδόπουλου, Αγωγές ο.π

²⁶ ΑΠ 2134/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 936/1995 ΝοΒ 1997. 1108, ΕφΠατρ 892/2007, ΕφΔωδ 327/2005 ΤΝΠ Νόμος, ΕφΘεσ 84/2009 ΕΠΟΛΔ 2011. 59, ΕφΑθ 9512/2001 ΕλλΔνη 93. 1638, ΕφΑθ 2761/1999 ΕλλΔνη 2001. 798.

²⁷ L 201/107

²⁸ Το κείμενο του Κανονισμού βρίσκεται και στον δικτυακό τόπο:[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:201:0107:0134:EL:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:201:0107:0134:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:201:0107:0134:EL:PDF), ενώ το Διορθωτικό επί του Κανονισμού, όπως δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. (L 344/3 της 14.12.2012), μπορεί να ανευρεθεί αντίστοιχα στον δικτυακό τόπο:[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:344:0003:0003:EL:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:344:0003:0003:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:344:0003:0003:EL:PDF)

ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου. Το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού , ο οποίος σύμφωνα με το άρθρο 84, τίθεται σε εφαρμογή στις 17 Αυγούστου 2015 , πλην ορισμένων διατάξεων, που είχαν τεθεί σε εφαρμογή προγενέστερα, καλύπτει όλα τα θέματα αστικού δικαίου που άπτονται της κληρονομικής διαδοχής για πρόσωπα που απεβίωσαν κατά ή μετά την 17-8-2015, δηλ. όλες τις περιπτώσεις μεταβίβασης κυριότητας αιτία θανάτου, περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, είτε μέσω ηθελημένης πράξης μεταβίβασης δυνάμει διατάξεως τελευταίας βουλήσεως, είτε μέσω μεταβίβασης με εξ αδιαθέτου διαδοχή, πλην των περιπτώσεων που εξαιρούνται από την εφαρμογή του κατ' άρθρο 1 αυτού. Ο Κανονισμός 650/2012 προβλέπει, εκτός των άλλων, τη δημιουργία ενός ενιαίου πιστοποιητικού, του Ευρωπαϊκού Κληρονομητηρίου (άρθρα 62 επ.) που θα εκδίδεται προς χρήση σε άλλο κράτος μέλος. Η χρήση του κληρονομητηρίου δεν είναι υποχρεωτική. Το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο είναι ένα ενιαίο «έγγραφο», το οποίο έχει αποδεικτική ισχύ και προορίζεται να χρησιμοποιηθεί από κληρονόμους και κληροδόχους, οι οποίοι έχουν άμεσα δικαιώματα στην κληρονομική διαδοχή, εκτελεστές διαθηκών και διαχειριστές της κληρονομικής διαδοχής, για τη διευκόλυνση της απόδειξης της ιδιότητας, των δικαιωμάτων ή των αρμοδιοτήτων τους όχι μόνον στο κράτος που το εκδίδει, αλλά επίσης -και κυρίως- σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο εκδίδεται το κληρονομητήριο. Κυκλοφορεί ελεύθερα και δεν απαιτείται καμία διατύπωση για την αποδοχή του στο κράτος προορισμού και καλύπτεται από τεκμήριο ακρίβειας όσον αφορά το περιεχόμενό του. Είναι ένα ομοιόμορφο έντυπο, το οποίο προκύπτει από το δίκαιο της ΕΕ ²⁹, ενώ δεν έχει την εμφάνιση ούτε δημόσιου εγγράφου ούτε δικαστικής απόφασης. Δεν είναι ένα έγγραφο το οποίο αντικατοπτρίζει την οριστική επίλυση μιας κληρονομικής διαδοχής με διασυνοριακές συνέπειες και με αυτή την έννοια δεν είναι υποχρεωτικό έγγραφο, ως επικουρικό δε δεν αντικαθιστά, όπως θα εκθεθεί κατωτέρω, ούτε τα εθνικά έγγραφα ούτε τις εθνικές διαδικασίες, παρότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί επίσης στο έδαφος του κράτους που το εξέδωσε , ενώ, τέλος, δεν αποτελεί εκτελεστό τίτλο. Ως Αρμόδια Αρχή στην Ελλάδα για την έκδοση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου δηλώθηκε απο τις ελληνικές Αρχές , κατ' άρθρο 78 του Κανονισμού, το Ειρηνοδικείο. Επειδή η σχετική δήλωση φαίνεται εκ πρώτης όψεως να έρχεται σε αντίθεση με τη διάταξη του άρθρου 819 ΚΠολΔ, όπου η σχετική αρμοδιότητα απονέμεται πλέον στον ειρηνοδίκη του δικαστηρίου της

---

²⁹ βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5 ΕΝΤΥΠΟΥ V του Καν ΕΕ 650/2012

κληρονομίας, θα πρέπει να γίνει δεκτό για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ότι αρμόδιος να εκδώσει το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο είναι ο ειρηνοδίκης.

4.Σχέση αυτονομίας μεταξύ του εθνικού και του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου.

Ο Κανονισμός 650/2012 καλλιεργεί μια γενικότερη ασάφεια ως προς τη σχέση και οριοθέτηση των ανωτέρω κληρονομητηρίων (εθνικού και ευρωπαϊκού). Η έλλειψη μιας ειδικής ρύθμισης ή σχετικών αναφορών οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα εν λόγω πιστοποιητικά συνυπάρχουν σε μια ισότιμη και αυτόνομη βάση. Ειδικότερα υπο την έποψη του εθνικού δικαίου ο δυαδισμός αυτός σημαίνει ότι η έκδοση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου αφήνει ανεπηρέαστο το δικαίωμα υποβολής αίτησης για τη χορήγηση ενός αντίστοιχου εθνικού, όπως επίσης δεν επηρεάζει την ύπαρξη ενός ήδη εκδοθέντος και οι ειδικότερες σχέσεις που αναπτύσσονται από αυτήν την συνύπαρξη αποτελούν αντικείμενο της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας. Αντίστοιχα από την πλευρά της ευρωπαϊκής έννομης τάξης, ο προαναφερόμενος δυαδισμός εκφράζεται στη σκέψη ότι η έκδοση ενός εθνικού κληρονομητηρίου δεν θίγει το δικαίωμα έκδοσης ή την υπόσταση ενός ήδη εκδοθέντος ευρωπαϊκού. Αν τα δύο κληρονομητήρια (εθνικό και ευρωπαϊκό) δεν παρουσιάζουν διαφορές δεν υπάρχει πρόβλημα. Αν αντίθετα παρουσιάζουν διαφορές ως προς το περιεχόμενό τους, εφόσον τα βεβαιούμενα σ'αυτά γεγονότα αποκλίνουν μεταξύ τους, δηλαδή οι έννομες σχέσεις αποτυπώνονται με διαφορετικό τρόπο, δεν αίρεται η αυτονομία του καθενός, αλλά είναι δυνατόν η αυτονομία αυτή να οδηγήσει στην αμφίδρομη ανατροπή του νόμιμου τεκμηρίου δεδομένου του χαρακτήρα του ως μαχητού στο μέτρο που τα αποτυπούμενα σε κάθε κληρονομητήριο στοιχεία αντιφάσκουν μεταξύ τους, με συνέπεια τη διαμόρφωση μιας νέας κατάστασης αντίστοιχης με αυτή που θα υπήρχε αν εξέλειπαν τα δύο πιστοποιητικά. Σε συνάρτηση με τα παραπάνω, η κρίση για τη δημόσια πίστη που περιβάλλει τα κληρονομητήρια³⁰, εξαρτάται από το ερώτημα αν τα πραγματικά περιστατικά που πληρούν τις προϋποθέσεις της δημόσιας πίστης συντελέστηκαν στη βάση του εθνικού ή του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου. Εφόσον όμως η δημόσια πίστη ενεργοποιείται σε αμφοτέρωτα τα πιστοποιητικά και με τη διενεργηθείσα με βάση αυτά συναλλαγή σχετίζονται περισσότεροι τρίτοι, η σύγκρουση θα κριθεί σύμφωνα με την αρχή της προτεραιότητας³¹. Πάντως θα πρέπει

³⁰ άρθρ. 69 παρ. 3 και 4 του Κανονισμού και 1963 ΑΚ

³¹ Δ. Σταματιάδης εις Κληρονομικό Διεθνές Δίκαιο έκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 578

να επισημανθεί ότι ο Κανονισμός, όπως και τα περισσότερα εθνικά δίκαια, προβλέπει διαδικασίες τροποποίησης ή ανάκλησης του ανακριβούς κληρονομητηρίου³² και σε κάθε περίπτωση αναστολής της ισχύος των αποτελεσμάτων³³.

5. Διατάξεις δικαστών αντί δικαστικών αποφάσεων

Στις προεκτεθείσες τροποποιούμενες διατάξεις του ΑΚ και του ΚΠολΔ, επήλθε μια σημαντική αλλαγή ως προς το εξής: Κάποιες δικαστικές αποφάσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας αντικαταστάθηκαν από σχετική πράξη/διάταξη του Ειρηνοδίκη. Και συγκεκριμένα: Η κήρυξη της ιδιόγραφης διαθήκης κυρίας πραγματοποιείται πλέον από τον Ειρηνοδίκη, και όχι από Δικαστήριο, με πράξη. Με πράξη του Ειρηνοδίκη (και όχι του Πρωτοδικείου) πλέον δημοσιεύονται και οι διαθήκες. Ο συμβολαιογράφος στον οποίο υπάρχει δημόσια διαθήκη, κατά τις νέες διατάξεις, στέλνει αντίγραφο της στον Ειρηνοδίκη, ενώ παραδίδει αυτοπροσώπως σ' αυτόν τη μυστική ή έκτακτη διαθήκη (αντί του προγενεστέρου γραμματέα πρωτοδικείου για τη δημόσια διαθήκη και πρωτοδικείο σε δημόσια συνεδρίαση για τη μυστική και έκτακτη διαθήκη). Αρμόδιος είναι ο Ειρηνοδίκης της περιφέρειας όπου έχει έδρα ο Συμβολαιογράφος. Επιπλέον η ιδιόγραφη διαθήκη παραδίδεται στα χέρια του Ειρηνοδίκη και όχι του Δικαστηρίου. Στην τελευταία περίπτωση αρμόδιος είναι ο Ειρηνοδίκης στον οποίο προσάγεται για δημοσίευση. Η δημοσίευση οποιουδήποτε είδους (δημόσιας, μυστικής, έκτακτης, ιδιόγραφης) διαθήκης λαμβάνει χώρα με τη σύνταξη σχετικού πρακτικού, όπως και με το προγενέστερο δίκαιο δηλαδή, αλλά απ' τον Ειρηνοδίκη πλέον και όχι το Δικαστήριο. Τέλος κατά τη δημοσίευση της ιδιόγραφης διαθήκης ο αιτών μπορεί να προσαγάγει έως δύο μάρτυρες, αντί τριών όπως ίσχυε, προκειμένου να βεβαιώσουν ενόρκως τη γνησιότητα της γραφής και υπογραφής του διαθέτη, στοιχεία μάλιστα που πρέπει να πιθανολογηθούν απ' το Δικαστή προκειμένου η ιδιόγραφη διαθήκη να κηρυχθεί κυρία³⁴. Η διάταξη όμως του άρθρου 1776 ΑΚ σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ΚΠολΔ δεν προσδιορίζει πότε θα προσάγονται αυτοί οι απαραίτητοι μάρτυρες ενώπιον του Ειρηνοδίκη. Έως τώρα παρουσιάζονταν ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου κατά την ημέρα της δικασίμου. Τώρα λοιπόν θα ορίζεται ημερομηνία «οιονεί δικασίμου» κατά την κατάθεση της σχετικής αίτησης; Και πώς αυτό θα

³² άρθ. 71 παρ.2 Καν 650/12

³³ άρθ. 73 Καν 650/12

³⁴ άρθ. 4 & 17 §§ 16-22 Ν. 4055/2012, ΑΚ 1769-1774, 1776 & ΚΠολΔ 807 § 1, 808 §§ 3-6, 809, 810.

επιταχύνει τη διαδικασία; Μόνη λύση προς επιτάχυνση θα αποτελούσε η ταυτόχρονη κατάθεση και προσαγωγή μαρτύρων με ταυτόχρονη τήρηση πρακτικών της (έστω τυπικής) κατάθεσής τους, όπως γίνεται ήδη στην πράξη. Με βάση το υλικό αυτό εκδίδει ο αρμόδιος ειρηνοδίκης την πράξη περί κηρύξεως της διαθήκης κυρίας. Επιπροσθέτως, μέχρι τώρα συνηθιζόταν η εξέταση ενός μόνο μάρτυρα, ενώ κατά την κρατούσα στη νομολογία και θεωρία άποψη, η παράλειψη εξέτασης μαρτύρων δε βλάπτει δικονομικά, με την αιτιολογία ότι η διάταξη αυτή ως προς τον αριθμό των μαρτύρων που απαιτούνται για την κήρυξη ιδιόγραφης διαθήκης από το δικαστήριο ως κυρίας, καταργήθηκε με τις διατάξεις των άρθρων 1 περ. ε' και στ' και 4 του ΕισΝΚΠολΔ από την έναρξη ισχύος του εν λόγω Κώδικα και έκτοτε ισχύουν οι διατάξεις αυτού, σύμφωνα με τις οποίες ο καθορισμός του αριθμού των μαρτύρων, που απαιτούνται να εξεταστούν, γίνεται κατά την ανέλεγκτη αναιρετικά κρίση του δικαστηρίου, που δικάζει την υπόθεση και δεν ιδρύεται λόγος αναίρεσης, αν ο αριθμός αυτός είναι μικρότερος εκείνου των τριών που ορίζεται από τη διάταξη του άρθρου 1776 ΑΚ³⁵. Θεωρώ ότι η στάση της νομολογίας δεν θα αλλάξει ούτε και μετά την τροποποίηση του σχετικού άρθρου και τον περιορισμό των μαρτύρων σε δύο.

Απο τα ανωτέρω προκύπτει ότι πλέον, αφού η κήρυξη της ιδιόγραφης διαθήκης ως κυρίας συντελείται με πράξη του Ειρηνοδίκη και όχι με σχετική δικαστική απόφαση, εμφανίζεται αναγκαστικά διάφορη η νομική αντιμετώπιση της προβολής οποιασδήποτε μορφής ισχυρισμών κατά της ιδιόγραφης διαθήκης. Έως τώρα η δικαστική απόφαση που κήρυττε την ιδιόγραφη διαθήκη κυρία, προσβαλλόταν με το ένδικο βοήθημα της τριτανακοπής κατ'άρθρο 586 ΚΠολΔ, ελλείπει ειδικότερης διάταξης. Κι αυτό διότι εάν η αίτηση γινόταν δεκτή ο έχων έννομο συμφέρον να προσβάλλει την απόφαση, δεν είχε συμμετάσχει στην αρχική δίκη κι έτσι μόνο η ΚΠολΔ 586 μπορούσε να τύχει εφαρμογής. Ενώ επί απορρίψεως της αιτήσεως ο αιτών μπορούσε να ασκήσει έφεση. Τώρα όμως η πράξη του Ειρηνοδίκη δεν μπορεί να προσβληθεί με τριτανακοπή ή έφεση, καθώς τα ένδικα αυτά μέσα ασκούνται μόνο κατά δικαστικών αποφάσεων. Έτσι, και ελλείψει ειδικότερων διατάξεων, η πράξη αυτή, είτε επί αποδοχής είτε επί απόρριψης της αίτησης, μόνο με την ανακοπή του άρθρου 583 ΚΠολΔ μπορεί να προσβληθεί. Ό,τι

---

³⁵ ΑΠ 960/2012 ΤΥΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 582/2010 ΤΥΠ ΝΟΜΟΣ

δηλαδή ίσχυε και ισχύει και με το πρακτικό δημοσίευσης δημόσιας, μυστικής και έκτακτης διαθήκης.

Το πρόβλημα που δημιουργείται εν προκειμένω είναι η καθ' ύλην αρμοδιότητα του δικαστηρίου αυτής της ανακοπής. Το σύνθημα στο νόμο είναι ότι η ανακοπή του άρθρου 583 ΚΠολΔ ως επί το πλείστον δεν εμφανίζεται να εφαρμόζεται αυτοτελώς, παρά μόνο ως γενικότερη διάταξη στην οποία εμπίπτουν οι ειδικότερες διατάξεις που προβλέπουν ανακοπή, όπως οι κλασικές ανακοπές των άρθρ. 632, 642, 933 ΚΠολΔ κ. α., όπου επ' αυτών προβλέπεται ειδικότερα η καθ' ύλην αρμοδιότητα. Η τελευταία δε, κατά συνήθη λογική, ορίζεται ως αυτή του Δικαστηρίου του εκδόσαντος την πράξη/διάταξη Δικαστή. Όμοια λογική μάλιστα ακολουθεί κι η αρμοδιότητα της τριτανακοπής των άρθρ. 586 επ. ΚΠολΔ. Εν προκειμένω όμως, ελλείπει ειδικών διατάξεων η υλική αρμοδιότητα θα πρέπει να προσδιοριστεί κατά τις γενικές διατάξεις περί καθ' ύλην αρμοδιότητας, δηλαδή τις 13 επ. ΚΠολΔ. Και το λογικά παράδοξο είναι ότι βάσει αυτών, και καθώς αφενός η εν λόγω ανακοπή δεν είναι αποτιμητή σε χρήμα κι αφετέρου δεν υφίσταται ειδική διάταξη εξαιρετικής αρμοδιότητας, βρίσκει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 18 ΚΠολΔ, βάσει της οποίας καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο είναι το Πολυμελές Πρωτοδικείο σε πρώτο βαθμό και το Τριμελές Εφετείο σε δεύτερο βαθμό (άρθρ. 19 ΚΠολΔ μετά το Ν. 3994/2011), συμπέρασμα εντελώς αντίθετο από τον κατά τίτλο σκοπό του Ν. 4055/2012 περί εύλογης διάρκειας της δίκης, μέσω του οποίου ο Νομοθέτης επεδίωξε να ελαφρύνει την υλική αρμοδιότητα και των Πολυμελών Πρωτοδικείων εις βάρος των κατωτέρων Δικαστηρίων. Το πρόβλημα δηλαδή εμφανίζεται διότι ο Νομοθέτης του Ν. 4055/2012 δεν προέβλεψε ειδικότερες διατάξεις επί της σχετικής ανακοπής. Η σχετική (και μη συμβατή με την επιτάχυνση) νομική αντιμετώπιση της υλικής αρμοδιότητας της ανακοπής αυτή, δεν αντιμετωπίστηκε ούτε στις σχετικές ανακοπές που πιθανόν να ασκούνταν κατά των πράξεων δημοσίευσης διαθήκης. Και αυτό διότι η ανακοπή αυτή δεν ασκούνταν συνήθως κατά των πράξεων αυτών καθώς ως προς τη δημοσίευση των λοιπών ειδών διαθηκών υπήρχε η εγγυητική για το κύρος τους συμμετοχή ενός Συμβολαιογράφου, εκμηδενίζοντας στην πράξη την ύπαρξη όποιου λόγου προσβολής της δημοσίευσης, ενώ τα σχετικά προβλήματα εμφανίζονταν, όπως είναι λογικό, στην δημοσίευση της ιδιόγραφης διαθήκης με ταυτόχρονη κήρυξή της ως κυρίας (π.χ. λόγω πλαστότητας). Κι έτσι αν και υπήρχαν οι τυπικές προϋποθέσεις, εντούτοις de facto αυτή η ανακοπή της ΚΠολΔ 583 δεν αντιμετωπίστηκε στη νομολογία, ούτως ώστε να υπάρχουν

σήμερα νομολογημένες λύσεις. Είναι προφανές ότι πρόκειται για ακούσια παράλειψη του νομοθέτη και όχι για ηθελημένη νομοθετική επιλογή, όπως φαίνεται κι απ' τις λοιπές νέες διατάξεις. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί η άποψη ότι ορθό είναι να εφαρμοστεί αναλογικά η νέα διάταξη της ΚΠολΔ 810 όπου ορίζεται πλέον ως Δικαστήριο της κληρονομίας το Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου είχε ο κληρονομούμενος την τελευταία κατοικία ή διαμονή του (άλλως αυτό της Αθήνας), αφού άλλωστε αυτό φαίνεται να ήθελε κι ο Νομοθέτης απ' όλες τις διατάξεις περί καθ' ύλην αρμοδιότητας (και δη αυτών και περί κληρονομητηρίων). Και πράγματι υποστηρίζεται³⁶ ότι αυτό το Δικαστήριο θα μπορούσε αναλογικά να θεωρηθεί αρμόδιο για την υπό εξέταση περίπτωση, υπό το φως μιας σχετικής διασταλτικής ερμηνείας ερειδόμενης κυρίως στο νόημα του τίτλου του και στην πρόβλεψή του εντός της εκουσίας δικαιοδοσίας, καθώς εντός αυτής προβλέπονται κι οι υπό εξέταση πιθανώς προσβαλλόμενες πράξεις του Ειρηνοδίκη. Ομως κατ'αναλογική εφαρμογή ή διασταλτική ερμηνεία ίδρυση αρμοδιότητας δεν είναι νοητή υπο τον ΚΠολΔ, αφού πρόκειται περί δημοσίου δικαίου διατάξεων με βάση τις οποίες ό,τι δεν προβλέπεται ρητώς δεν εγκαθιδρύεται δι'αναλογικής εφαρμογής. Επομένως, στην προεκτεθείσα περίπτωση και μέχρι να υπάρξει ρητή νομοθετική πρόβλεψη, αρμόδιο καθ'ύλην δικαστήριο είναι το πολυμελές δικαστήριο. Με βάση το ίδιο ως άνω σκεπτικό, η ανακοπή της ΚΠολΔ 583 εισάγεται, ελλείπει ειδικών διατάξεων, στο Δικαστήριο της γενικής δωσιδικίας του ανακόπτοντος³⁷ κατ'άρθρο 584 ΚΠολΔ ως γενικής κι άμεσα εφαρμοζόμενης διάταξης. Ως διαδικασία δε θα πρέπει να επιλεγεί, ελλείπει σχετικής αντίθετης ρύθμισης και για την ταυτότητα του νομικού λόγου, η τακτική διαδικασία παρά το ότι οι σχετικές πράξεις κατά των οποίων στρέφεται η ανακοπή προβλέπονται στις διατάξεις, που ρυθμίζουν την εκουσία δικαιοδοσία. Διάφορες ερμηνευτικές προσεγγίσεις οι οποίες προκρίνονται ως ορθές τελολογικά σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι απαιτούν άμεση νομοθετική παρέμβαση ή έστω αυθεντική ερμηνεία του Νόμου, προκειμένου να λυθεί το πρόβλημα³⁸.

6. Η αποποίηση της κληρονομίας³⁹.

³⁶ βλ. μελ. Ι.Γρύλλη, εις τνπ ΝΟΜΟΣ

³⁷ 584 ΚΠολΔ

³⁸ Κ.Ρήγας, Οι Διαταγές και η Εκουσία Δικαιοδοσία στον νέο Κωδικα Πολιτικής Δικονομίας (μετά τον ν. 4335/2015) εις ΕΛΛΔνη 2016. 106 επ., Γρ. Κομπολίτης, Τροποποιηθείσες διατάξεις, που αφορούν ειδικά την ενώπιον του Ειρηνοδικείου διαδικασία, εις ΕΛΛΔνη 2016 .123 επ.

³⁹ άρθ. 1711 εδ. β', 1846, 1847, 1848, 1849,1850, 1851 και 1856 ΑΚ

Αποποίηση είναι η δήλωση βουλήσεως του προσωρινού κληρονόμου ότι δεν δέχεται την κληρονομία, ότι δηλαδή δεν θέλει να γίνει οριστικός κληρονόμος. Είναι μονομερής δικαιοπραξία και ως δήλωση βουλήσεως είναι αμετάκλητη, τυπική και μη απευθυντέα. Γίνεται δε στο Γραμματέα του Δικαστηρίου της κληρονομίας, ο οποίος δεν αποτελεί λήπτη αυτής αλλά απλώς καταχωρεί τη δήλωση του κληρονόμου⁴⁰. Η αποποίηση, η οποία είναι επιτρεπτή δι'εκουσίας αντιπροσωπεύσεως κατ'άρθρο 1848 παρ.1 εδ.2 ΑΚ, δεν μπορεί να γίνει υπο αίρεση ή προθεσμία. Αναμφισβήτητος είναι ο προσωποπαγής χαρακτήρας του δικαιώματος αποποίησης, με συνέπεια ο κληρονόμος να μην μπορεί να εξαναγκαστεί σε αποποίηση, ούτε από πρόσωπα που θα είχαν έννομο συμφέρον. Εξάλλου, ούτε οι δανειστές του κληρονόμου έχουν δικαίωμα να κατάσχουν το δικαίωμα αποποίησης, επειδή ακριβώς δεν είναι μεταβιβάσιμο⁴¹. Σε περίπτωση πτώχευσης του κληρονόμου, το δικαίωμα αποποίησης ασκείται αποκλειστικά από τον ίδιο και όχι από το σύνδικο πτωχεύσεως. Επίσης δεν μπορεί να ασκηθεί από τον εκτελεστή διαθήκης, τον κηδεμόνα σχολάζουσας κληρονομίας ή τον εκκαθαριστή αυτής, ενώ αντίθετα είναι κληρονομητό⁴². Σημαντικό είναι να τονιστεί ότι η αποποίηση της κληρονομίας δεν αποτελεί δωρεά προς το πρόσωπο που καλείται στην κληρονομία μετά τον αποποιούμενο, αλλά ούτε και απαλλοτρίωση κατά την έννοια των άρθρων 939 επ. ΑΚ, με αποτέλεσμα όταν γίνεται από τον οφειλέτη, να μην δικαιούνται οι δανειστές του να ζητήσουν διάρρηξη⁴³. Όπως επίσης δεν νοείται ούτε "κατάχρηση" στην άσκηση του δικαιώματος αποποίησης εκ μέρους του κληρονόμου, γιατί το δικαίωμα κάποιου να μη θέλει να γίνει κληρονόμος άλλου, είναι ισχυρότερο από το συμφέρον τρίτου που θίγεται από την αποποίηση⁴⁴. Μάλιστα γίνεται δεκτό ότι η αποποίηση απαλλάσσει τον κληρονόμο από βάρη στη σύνταξη που λαμβάνει από τον κληρονομούμενο. Στον αντίποδα, η παραίτηση από το δικαίωμα της νόμιμης μοίρας δεν συνιστά αποποίηση της κληρονομίας με την έννοια του 1847 ΑΚ ή εκποίηση αυτής, αλλά, όπως έχει κριθεί νομολογιακά, αποτελεί παραίτηση από το δικαίωμα επίκλησης της σχετικής ακυρότητας της διαθήκης⁴⁵. Η σχετική δήλωση αποποίησης

⁴⁰ Γ.Μπαλή ΚληρονΔ παρ.164, Παπαντωνίου ΚληρονΔ παρ.19, contra Π.Φίλιου ΚληρονΔ παρ.13B.

⁴¹ 1022 ΚΠολΔ, Αστ.Γεωργιάδης εις Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, ΑΚ άρθρ. 1847,1848.6

⁴² 1854 ΑΚ. Επισημαίνεται ότι για να τεθεί ζήτημα μεταβίβασης του δικαιώματος αποποίησης στους κληρονόμους του κληρονόμου, θα πρέπει ο αρχικός κληρονόμος να απεβίωσε μέσα στην τετράμηνη προθεσμία αποποίησης της κληρονομίας του αρχικού κληρονομούμενου, διότι διαφορετικά ο αρχικός κληρονόμος θεωρείται πλάσματικά αποδεχθείς.

⁴³ Αστ.Γεωργιάδης ο.π.

⁴⁴ Ν.Παπαντωνίου ΚληρονΔ παρ.19

⁴⁵ ΟΛΑΠ 935/1975 ΝοΒ 23.1267, ΑΠ 1135/02 ΕλλΔνη 2004. 462, ΑΠ 671/1999 ΕλλΔνη 2000, ΑΠ 824/1985 ΝοΒ 34.680

γίνεται όπως προεκτέθηκε, ενώπιον του γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομιάς, μέσα σε προθεσμία τεσσάρων μηνών, (με τη διαφοροποίηση του άρθρου 1847 παρ. 2 ΑΚ αναφορικά με τους κατοικούντες ή διαμένοντες κατά το χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου στο εξωτερικό), που αρχίζει από τότε που ο κληρονομούμενος έλαβε γνώση της επαγωγής και του λόγου αυτής⁴⁶. Αν περάσει η προθεσμία, η κληρονομία θεωρείται ότι έχει γίνει αποδεκτή. Γνώση της επαγωγής, ως γεγονός εναρκτήριο της τετράμηνης προθεσμίας, νοείται η γνώση από τον κληρονόμο του θανάτου του κληρονομούμενου, γνώση δε του λόγου επαγωγής συνιστά η εκ διαθήκης ή κατά την εξ αδιαθέτου διαδοχή κλήση του κληρονόμου στην κληρονομιά. Επειδή ο νόμος απαιτεί θετική γνώση του λόγου της επαγωγής, η άγνοια των γεγονότων αυτών απο βαριά αμέλεια δεν αρκεί⁴⁷. Όταν πρόκειται για εξ αδιαθέτου διαδοχή, οπότε η συγγενική σχέση μεταξύ κληρονόμου και κληρονομούμενου είναι από την αρχή δεδομένη και γνωστός στον κληρονόμο ο χρόνος του θανάτου του κληρονομούμενου, η τετράμηνη προς αποποίηση προθεσμία αρχίζει κατά κανόνα (εκτός συνδρομής μεταγενέστερων της επαγωγής γεγονότων, όπως έκπτωση του προηγουμένου, αποποίηση κλπ) από τότε που ο κληρονόμος έλαβε γνώση του θανάτου του κληρονομούμενου συγγενούς του. Εάν χωρήσει η εκ διαθήκης διαδοχή, η προθεσμία αποποίησης δεν αρχίζει πριν από τη δημοσίευση της διαθήκης, χωρίς πάντως για την έναρξη της προθεσμίας αυτής να αρκεί το γεγονός της γνώσης της ύπαρξης της διαθήκης και μόνον, πριν αυτή δημοσιευθεί⁴⁸. Όμως το δικαίωμα για αποποίηση υπάρχει πριν αρχίσει να τρέχει η προθεσμία του 1847 ΑΚ. Αυτό σημαίνει ότι η αποποίηση είναι έγκυρη εφόσον γίνει μετά το θάνατο του κληρονομούμενου άσχετα αν ο κληρονόμος που αποποιείται γνώριζε ή όχι την επαγωγή ή τη δημοσίευση της διαθήκης⁴⁹. Όταν ο κληρονόμος αποποιηθεί νομίμως και εμπροθέσμως την επαχθείσα σε αυτόν κληρονομιά, θεωρείται η προς τον αποποιηθέντα επαγωγή ότι δεν έγινε και η κληρονομιά επάγεται σ' εκείνον, ο οποίος θα εκαλείτο αν ο αποποιηθείς δε ζούσε κατά το χρόνο του θανάτου του κληρονομούμενου. Στην περίπτωση αυτή η προθεσμία της αποποίησης της κληρονομιάς στη μερίδα εκείνου που αποποιήθηκε, δεν αρχίζει από τη γνώση του θανάτου του κληρονομούμενου, αλλά από τη γνώση της αποποίησης, διότι στην

⁴⁶ ΑΠ 725/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁴⁷ Π.Φίλιου ΚληρονΔ παρ.13Γ, Αστ.Γεωργιάδης, ο.π., contra Ν. Παπαντωνίου ΚληρονΔ παρ.19, όπου με παραπομπή στον Μπαλή (ΚληρονΔ παρ. 168 αριθ.2), υποστηρίζει, και μάλλον ορθά, ότι η αμελής συμπεριφορά δεν πρέπει να φθάνει μέχρι του σημείου ο κληρονόμος να αγνοεί σοβαρές ενδείξεις που υπάρχουν περί της επαγωγής.

⁴⁸ ΕφΑθ 3773/1999 Αρμ 2000.208, ΕφΑθ 7982/1984 ΝοΒ 33.290

⁴⁹ Ν.Παπαντωνίου, ο.π. Γ.Μπαλή ΚληρονΔ παρ.168 αρ.3

περίπτωση αυτή η επαγωγή της κληρονομιάς συνδέεται με γεγονότα μεταγενέστερα του θανάτου του κληρονομούμενου (αποποίηση). Και ναι μεν και πάλι κατά πλάσμα του νόμου ο χρόνος επαγωγής ανατρέχει στο χρόνο του θανάτου του κληρονομούμενου σαν να μην υπήρχε εκείνος που αποποιήθηκε, όμως, όπου ο νόμος απαιτεί για κάποια νομική ενέργεια γνώση της επαγωγής εννοεί και τα μεταγενέστερα αυτά γεγονότα προ της γνώσεως των οποίων η προς αποποίηση προθεσμία δεν αρχίζει⁵⁰. Περαιτέρω, η προθεσμία της αποποίησης τρέχει, εφόσον ο νόμος δεν διακρίνει, και κατά προσώπων ανικάνων προς δικαιοπραξία⁵¹. Αναστέλλεται δε η προθεσμία αυτή κατά την ρητή διατύπωση του άρθρου 1847 παρ. 3 ΑΚ εκ των αυτών λόγων, που αναστέλλεται και η παραγραφή, με συνέπεια την ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 255 και 258 παρ. 2 ΑΚ. Αν ο κληρονόμος τελεί υπό νόμιμη εκπροσώπηση (λ.χ. γονική μέριμνα) το στοιχείο της γνώσης κρίνεται στο πρόσωπο του νομίμου εκπροσώπου, αφού μόνον αυτός δικαιούται να αποποιηθεί την κληρονομία που έχει επαχθεί στον αντιπροσωπευόμενο τηρουμένων των διατυπώσεων που ο νόμος επιτάσσει, προκειμένου δε περί αποποιήσεως ανηλικού, πρέπει να υποβληθεί αίτηση από τον εκπροσωπούμενο αυτόν και να χορηγηθεί προς τούτο η σχετική άδεια. Αν αντίθετα ο κληρονόμος έχει ορίσει δυνάμει ειδικού πληρεξουσίου εγγράφου πληρεξούσιο να αποδεχθεί ή αποποιηθεί την κληρονομία, η γνώση του λόγου της επαγωγής κρίνεται, λόγω του προσωποπαγούς χαρακτήρα της αποποίησης, στο πρόσωπο του αντιπροσωπευόμενου, δηλαδή του κληρονόμου και όχι του αντιπροσώπου του⁵². Εξάλλου, κατά το άρθρο 1857 εδ. β' περ. α', γ' και δ' του ΑΚ, η αποδοχή της κληρονομιάς που οφείλεται σε πλάνη κρίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις για τις δικαιοπραξίες, ενώ τονίζεται ότι η πλάνη σχετικά με το ενεργητικό ή το παθητικό της κληρονομιάς δεν θεωρείται ουσιώδης. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται και σε αποδοχή που συνάγεται από την παραμέληση της προθεσμίας για αποποίηση. Από τις διατάξεις αυτές σε συνδυασμό με τις γενικές των άρθρων 140 και 141 ΑΚ προκύπτει επίσης ότι η αποδοχή της κληρονομιάς που συνάγεται από την παραμέληση της προθεσμίας αποποίησης, μπορεί να προσβληθεί από τον κληρονόμο λόγω πλάνης, όταν η με τον τρόπο αυτό συναγόμενη κατά πλάσμα του νόμου αποδοχή δε συμφωνεί με τη βούλησή του, όταν αυτή αναφέρεται σε σημείο τόσο σπουδαίο για την αποδοχή της κληρονομιάς, ώστε ο

⁵⁰ ΑΠ 1534/2011, ΑΠ 426/2002 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁵¹ ΑΠ 338/2004 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁵² Γ.Μπαλή, ο.π. παρ.168, Αστ.Γεωργιάδης, ο.π. contra Ν.Παπαντωνίου ο.π. παρ.19, ο οποίος υποστηρίζει την αποψη, χωρίς πάντως να ακολουθείται από άλλους, ότι αρκεί στην περίπτωση αυτή η γνώση του αντιπροσώπου.

κληρονόμος αν γνώριζε την αληθινή κατάσταση ως προς το σημείο αυτό, δε θα άφηνε να παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αποποίησης. Η εσφαλμένη γνώση ή άγνοια, που δημιουργεί τη μεταξύ βούλησης και δήλωσης διάσταση, η οποία όταν είναι ουσιώδης μπορεί να θεμελιώσει δικαίωμα προσβολής της δήλωσης λόγω πλάνης, έχει κριθεί νομολογιακά ότι είναι δυνατόν να οφείλεται και σε άγνοια ή εσφαλμένη γνώση των προαναφερόμενων νομικών διατάξεων για την αποδοχή της κληρονομιάς⁵³. Υπάρχει δε πλάνη περί το δίκαιο της αποδοχής της κληρονομιάς και όταν ο κληρονόμος τελεί σε άγνοια που ανάγεται: α) στο σύστημα της κτήσης της κληρονομιάς κατά τον ΑΚ που επέρχεται αμέσως μετά το θάνατο του κληρονομούμενου, οπότε η προθεσμία του άρθρου 1847 ΑΚ δεν αρχίζει γιατί η άγνοια αποκλείει την γνώση της επαγωγής της κληρονομιάς και β) σε άγνοια μόνο της υπάρξεως της προθεσμίας του άρθρου 1847 ΑΚ προς αποποίηση ή της κατά το άρθρο 1850 ΑΚ νομικής σημασίας της παρόδου της προθεσμίας αυτής άπρακτης.

Επίλογος

Αναπτύχθηκαν παραπάνω μερικά ζητήματα κληρονομικού δικαίου, που καλείται να αντιμετωπίσει και να επιλύσει ο Ειρηνοδίκης στα πλαίσια της εκουσίας δικαιοδοσίας. Η έναρξη ισχύος των νέων διατάξεων του ΚΠολΔ αλλά και αυτών του Κανονισμού ΕΕ 650/2012 και ο αναγκαίος συνδυασμός τους με τις διατάξεις του ΑΚ, έχουν διαμορφώσει ένα καινούργιο εν πολλοίς πλαίσιο κανόνων δικαίου με θέματα που ήδη απασχολούν την πράξη και δημιουργούν προβληματισμούς, όπως προβληματισμό δημιουργούν και πολλές παλιές διατάξεις του κληρονομικού εν γένει δικαίου. Η επιτυχής επίλυση των όποιων προβλημάτων θα συμβάλλει στην απόλυτη ισορροπία και συνέπεια εντός του δικαϊκού μας συστήματος.

---

⁵³ ΟΛΑΠ 3/1989 ΕλλΔνη 1989.751, ΑΠ 1570/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ